

• Gerard Kramer

Onlangs werd mijn aandacht getrokken door *Israël, een wereld apart. Een geschiedenis van 3000 jaar op leven en dood*. De auteur ervan is dr. Piet van Midden (1949), emeritus PKN-predikant en tot 2023 docent Hebreeuws aan de Universiteit van Tilburg. Hij is ook voorzitter van de Vereniging Hebreeuws en van het OJEC, het Overlegorgaan van Joden en Christenen.

Het boek bevat 179 pagina's tekst. Dat is niet veel voor 3000 jaar geschiedenis, en daarom heb ik het aangeschaft. Ik was oprecht benieuwd hoe de auteur zoveel jaren over zo weinig pagina's wist te verdelen.

Complimenten

De auteur heeft een prettige, af en toe onderkoeld humoristische schrijfstijl. Hij richt zich op een breed publiek en daarom gebruikt hij korte zinnen. Dat lukt hem ook bij het bespreken van complexe onderwerpen, en dat is een hele prestatie. Complimenten! Ook de kunst van het selecteren van gebeurtenissen verstaat hij uitstekend. Toch kan dat ook een valkuil zijn. Juist voor de kennis van de geschiedenis van Israël is het Oude Testament onze belangrijkste historische bron. Die bron moet wel recht worden gedaan, vooral omdat deze bron het Woord van God is. Hoewel Van Midden het Oude Testament regelmatig citeert en serieus neemt, geeft hij nergens aan waarom dit zo'n unieke bron is.

Vragen

Wat mij verbaast, is dat we aan het begin van het eerste hoofdstuk, getiteld 'De stammen, de rechters, de koningen en de ballingschap van Israël; 1200 v.Chr. - ca. 700 v.Chr.', Israël weliswaar in Egypte aantreffen, maar dat over Mozes en de Uittocht niets wordt gezegd. Wel komen de Filistijnen en hun oorsprong uitvoerig aan de orde. De rechters hadden veel met hen te stellen, en een bladzijde later zijn we al in de tijd van de koningen, speciaal van David en zijn dynastie. Saul wordt niet genoemd. Even verderop wordt al uitgelegd hoe er twee Israëlitische koninkrijken zijn ontstaan, dan volgt de wegvoering naar Assyrië van het noordelijke rijk. Dit alles wordt in twintig pagina's verteld. Daarna wordt ingezoomd op de Samaritanen. Helaas wordt de inhoud van 2Kon.17:25-

29 nogal gerelativeerd en dus afgezwakt. Van Midden schrijft op pp.31-32: 'Wat opvalt, is dat het verhaal over heel andere volken dan Samaritanen gaat en waarschijnlijk gebruikt is om het probleem van de Samaritanen aan de orde te stellen. Maar je moet je allereerst afvragen wie schrijft over wie. Hier schrijft een Bijbelauteur, die beïnvloed is door de ideeën in het Bijbelboek Deuteronomium over het noordelijke koninkrijk Israël. In Deuteronomium is het levensmotto kort gezegd: 'Eigen schuld, dikke bult'. Je hebt de ellende aan jezelf te danken. Wat was er dan mis? Antwoord: de verering van andere goden'. Jammer dat dit zo gesteld wordt! Ook verbazend is de gedachte dat de Joden 'vijftig jaar in Babel bivakkeerden', en niet zeventig (p.40). Minder erg is de incorrecte spelling van de naam van de Romeinse stadhouder die in 66 een greep in de tempelkas deed, en daarmee de aanleiding gaf tot de Joodse Opstand en de Joodse Oorlog van 66-73. Die heette Gessius Florus, niet Gessius Floris (p.49).

Verbazing

Onbegrijpelijk vind ik dat de eerste eeuw onbesproken blijft. Hoofdstuk 2 behandelt 'De val van Jeruzalem en de oorlogen die volgden'; dat kan, maar dan is de ondertitel '700 v.Chr. - het jaar 0' niet correct. Niet alleen omdat het jaar nul niet heeft bestaan (na het jaar 1 voor Christus kwam gelijk het jaar 1 na Christus). Vreemder is dat uiteindelijk ook de Bar Kochba-opstand van 132-136 in dit hoofdstuk wordt besproken; die was toch voorbij het eerste kwart van de 2e eeuw na Christus! Vooruit, ook de Herodes van de kindermoord, Herodes de Grote, wordt genoemd,

dat kan nog net; hij regeerde van 37 v.Chr.-4 n.Chr. Erger vind ik dat hoofdstuk 3 daarna verder gaat bij het jaar 100, tot 500 n.Chr.; het thema ervan is 'Joodse gemeenschappen in de eerste vijf eeuwen van onze jaartelling'. Van Midden slaat dus, zoals ik al heb opgemerkt, *de hele eerste eeuw* over. Dat houdt in dat hij *niets* schrijft over de geboorte, het leven, het sterven en de opstanding van Jezus Christus! Van Midden is al meteen bezig met de relatie joden-christenen, zonder eerst uit te leggen welke historisch unieke Persoon tot het ontstaan van deze christenen heeft geleid, en welke immense consequenties Zijn verwerping door de Joden voor deze laatsten heeft gehad, zoals de val van Jeruzalem in het jaar 70. En dan zitten we na één bladzijde al in de zesde eeuw...!

Hoofdstuk 4 behandelt de kruistochten en het opkomend antisemitisme vanaf 1000 n.Chr., waarna hoofdstuk 5 eindigt met de wording van de staat Israël in 1948. Dit is een keuze die begrijpelijk is, maar wel laat zien dat de auteur soms zeer grote sprongen in de tijd neemt. Maar daarbij vergeet hij dat zijn lezers veel niet weten dat hij bekend lijkt te veronderstellen. Zo vertelt Van Midden niet hoe het komt dat de Britten heer en meester waren in het gebied waar de staat Israël zou worden opgericht. Hij schrijft slechts: *'De bevolking in Palestina werd in het interbellum bestuurd door de Engelse High Commissioner of the British Mandate of Palestine, die met het mandaat van de Volkerenbond in 1922 meekwam'* (p.85). Het 'brede publiek' waarvoor hij zegt te schrijven, heeft echt meer informatie nodig dan deze beknopte zin geeft. Begrippen als het interbellum, de Volkerenbond, en mandaat zullen veel van zijn lezers niet kunnen plaatsnemen.

Opnieuw complimenten

Wat ik weer wel erg goed vind, is dat Van Midden de Balfour Declaration van 1917 volledig afdrukt op p.89. Dit document - een brief van de Engelse minister van Buitenlandse Zaken Arthur James Balfour aan Lord Lionel Walter Rothschild, Joods bankier en zionist - vormde de opmaat naar de stichting van de staat Israël als Nationaal Tehuis voor het Joodse volk. Maar waarom niet even een Nederlandse vertaling gegeven van dit document? Daar staat tegenover dat de tekst van de

Onafhankelijkheidsverklaring van 1948 integraal in Nederlandse vertaling afgedrukt en uitvoerig besproken wordt. Ook hoofdstuk 6 is een verhelderend hoofdstuk, getiteld 'Vier oorlogen om de staat Israël, 1947-1973'. Verder beschrijft Van Midden helder de problemen die ontstonden toen Israël in 1967 Oost-Jeruzalem veroverde. Israël heeft vanaf het begin verklaard dat het nooit meer afstand van dat stadsdeel zou doen, en de VS steunen Israël daarin tot op de dag van vandaag. De Arabische volken rondom Israël zien dat als een grote belemmering voor vrede.

Hoofdstuk 7 gaat over Arafat, oprichter en leider van de guerrillabeweging Fatah en mede-oprichter van de PLO, de Palestijnse bevrijdingsorganisatie. Eerlijk worden de vragen genoemd die er bestaan rondom zijn persoon, zijn ambities, zijn dood in 2004, en zijn raadselachtige aandeel in de huidige patstelling. Dit hoofdstuk eindigt met een verhelderend overzicht van de politiek en militair opererende Arabische groeperingen. Ook interessant is hoofdstuk 9, getiteld 'De relatie met de Palestijnse gebieden'. Duidelijk, evenwichtig en zonder vooroordeel brengt Van Midden de situatie in kaart.

Afsluiting

Ik zie er om praktische redenen van af de afsluitende hoofdstukken te bespreken. Het boek sluit niet af met een register, maar wel met een korte verklarende woordenlijst. Verder is er een uitvoerige en gebalanceerde literatuurlijst in afgedrukt, waarin duidelijk niet alleen pro-Arabische of pro-Palestijnse literatuur wordt genoemd¹. Ondanks mijn kritische noten ben ik positief over dit boek: wat mij betreft een aanrader!

N.a.v. Piet van Midden, *Israël, een wereld apart. Een geschiedenis van 3000 jaar op leven en dood*, KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht 2023. ISBN 978 90 435 3892 3, prijs €22,50.

¹ Zo wordt tot mijn genoegen o.a. verwezen naar Matthijs de Blois and Andrew Tucker, *Israel on Trial. How International Law is Being Misused to Delegitimize the State of Israel*, Den Haag 2018 (Uitg. The Hague Initiative for International Cooperation).